

Pengarna är slut

*Om hur det sparas och gnetas
på de kommunala skolorna*

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning och slutsatser	4
Undersökningens huvudresultat	4
Dags att stat och kommuner lossar på pengapungen	4
Alla ser hur det skärs ned på skolan.....	5
Lokalföreningarna ser att det skärs ned	5
Medlemmarna får ta smällen av nedskärningarna	7
Förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och komvux.....	8
Förskola och fritidshem.....	9
Olika stödfunktioner	10
Metodbeskrivning	14

Förord

Det sparas och gnetas på varenda svensk skola. Så kan budskapet i den här rapporten sammanfattas. Vi har frågat våra lokal- och regionalföreningar samt våra medlemmar om hur det ekonomiska läget ser ut och svaren är entydiga, det skärs ner överallt.

Inför budgetarbetet i stat och kommun i höstas krävde vi 25,4 nya miljarder. 20,4 miljarder för att kompensera för kostnadsökningar och ytterligare 5 miljarder för att återställa tidigare besparingar. Med facit i hand kan vi konstatera att sammanlagt 16 miljarder sköts till av regering och kommuner, vilket innebär ett fortsatt underskott på 9,4 miljarder. Räknar vi dessutom in de kostnadsökningar som inflationen gett hittills under 2023 så krävs ytterligare 3 miljarder. Det innebär att svensk skola idag går 12 miljarder back.

Svensk skola var redan innan inflation och lågkonjunktur underfinansierad. De nedskärningar som nu drabbar förskolor och skolor får direkta och allvarliga konsekvenser för såväl kvaliteten i undervisningen som för lärares arbetsmiljö. Personaltätheten och lärartätheten minskar, resurspersoner försvinner, klasserna blir större, tid till för- och efterarbete minskar och lärarna betalar med sin egen hälsa.

Att spara på skolan är det dyraste ett land kan göra och den bristande likvärdigheten i förutsättningarna är förödande. Sverige kan inte spara sig till en framtid som stark kunskapsnation. Staten måste ta ansvar för kvalitet, likvärdighet och resurser i hela utbildningssystemet. Det handlar om hela Sveriges framtid och välbefinnande.

Johanna Jaara Åstrand

Förbundsordförande, Sveriges Lärare

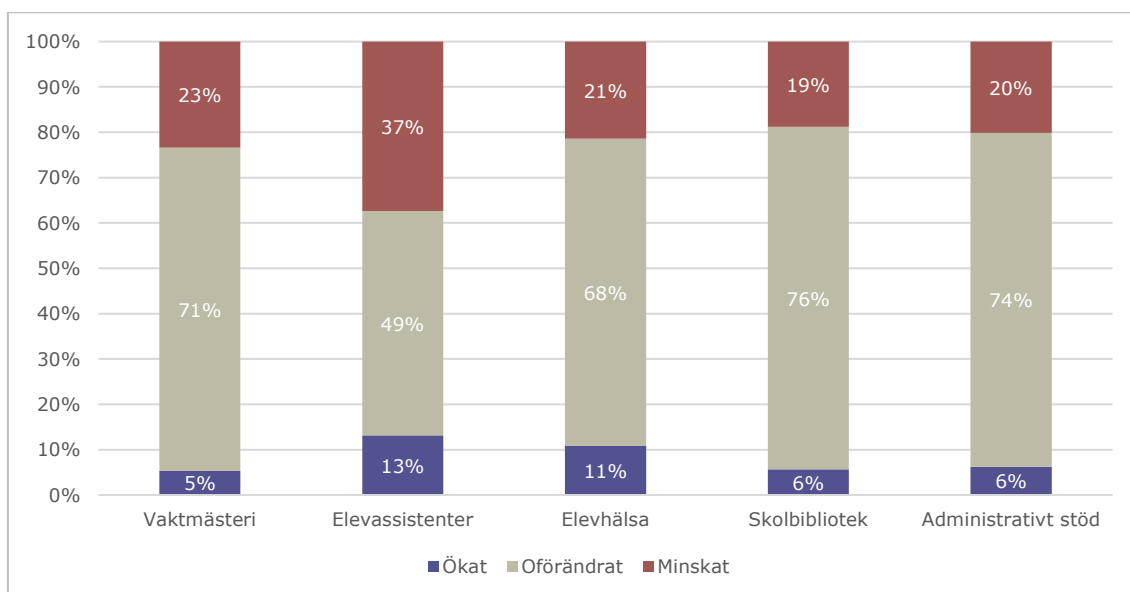
Åsa Fahlén

Förbundsordförande, Sveriges Lärare

Olika stödfunktioner

Till lärare som är verksamma i förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och komvux ställdes också en fråga om hur olika stödtjänster förändrats sedan förra året. Samlat för alla ger det denna bild.

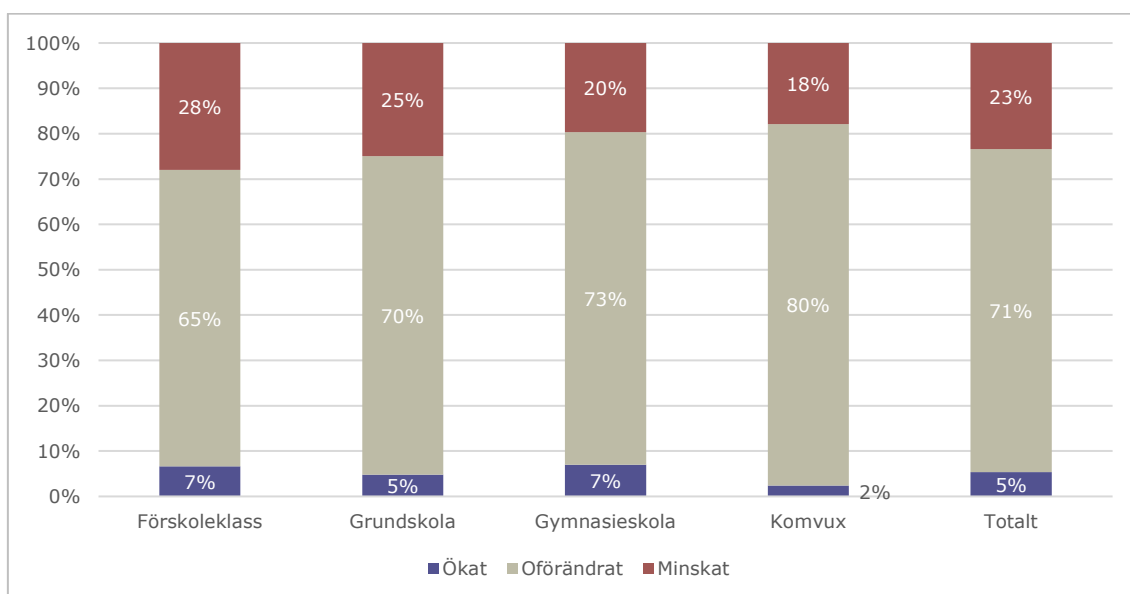
Diagram 7: Förändring vad gäller stödtjänster i förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och komvux

Den övervägande delen lärare anser att det är oförändrat sedan föregående läsår, men samtidigt svarar mellan 19 och 37 procent, beroende på vilken sorts stödtjänst, att den minskar. Det är mycket fler än den andel som svarar att den ökar. Störst skillnad, både vad gäller minskning och ökning, är det för elevassistenterna, vilket inte är så konstigt då det handlar om individuella behov hos elever, vilket kan variera mellan åren.

Det skiljer sig dock rätt mycket mellan de olika skolformerna. För vaktmästeri ser det ut på nedanstående sätt.

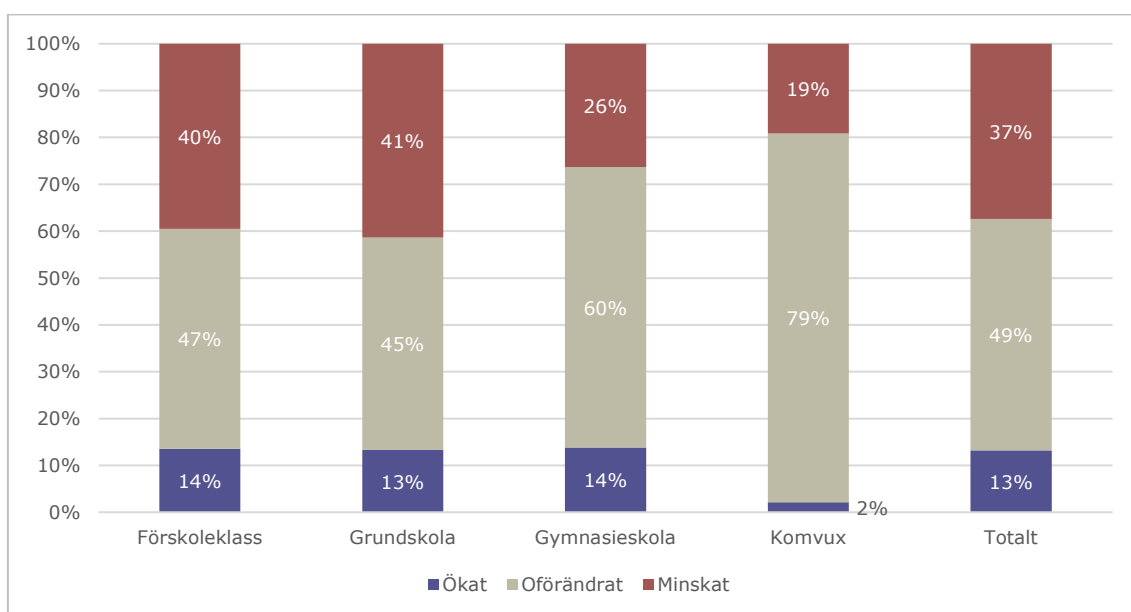
Diagram 8: Förändring av vaktmästeri per skolform

Det är alltså framför allt inom förskoleklass och grundskola som det skärs ned på vaktmästeri. Att det är lägst inom komvux kan nog förklaras av att det är där som sådana tjänster finns i lägst utsträckning.

För elevassistenter ser det ut på följande sätt.

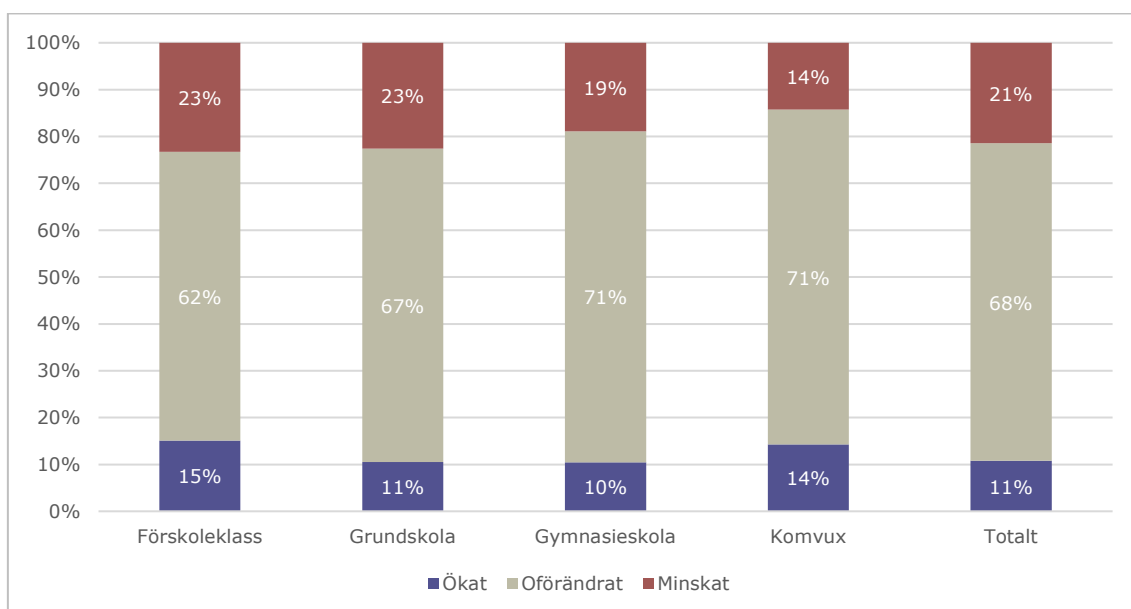
Diagram 9: Förändring av elevassistenter per skolform

Även när det gäller elevassistenter är det framför allt inom förskoleklass och grundskola det sker neddragningar. Fyra av tio lärare anger att antalet stödtjänster minskar där jämfört med förra året. Samtidigt anger knappt 15 procent att det ökar jämfört med förra året.

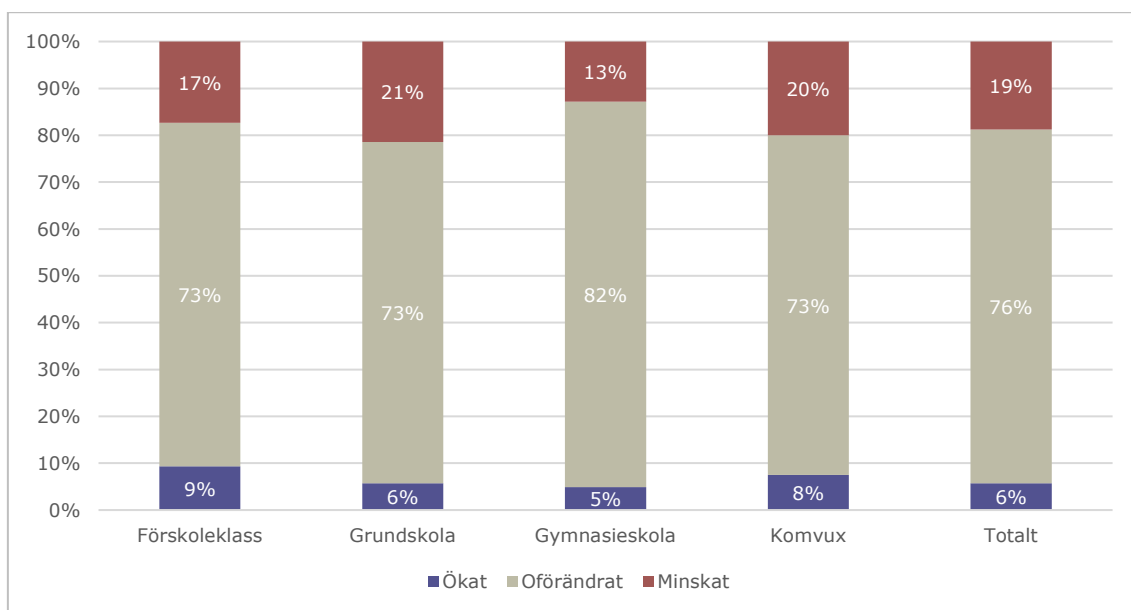
För elevhälsan ser det ut på nedanstående sätt. Skillnaden mellan skolformerna är där mycket mindre än vad gäller elevassistenter och vaktmästeri.

Diagram 10: Förändring av elevhälsa per skolform

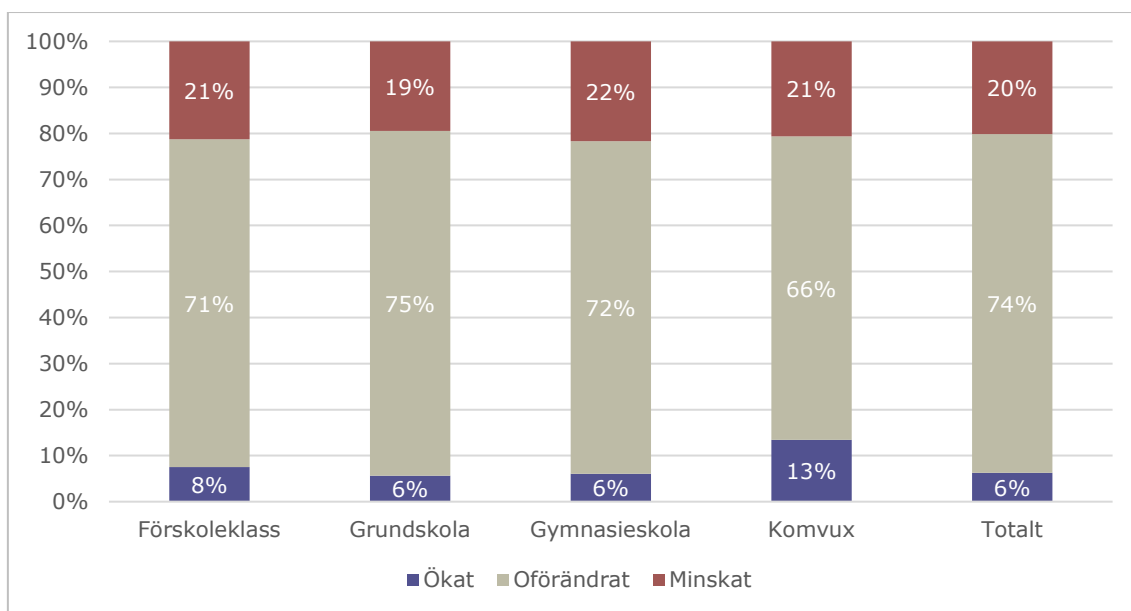
När det gäller skolbibliotek tycks det som om de är förhållandevis fredad zon i gymnasieskolan, med bara 13 procent av lärarna som anger besparing, samtidigt som 5 procent anger att deras skola ökar inom det området.

Diagram 11: Förändring av skolbibliotek per skolform

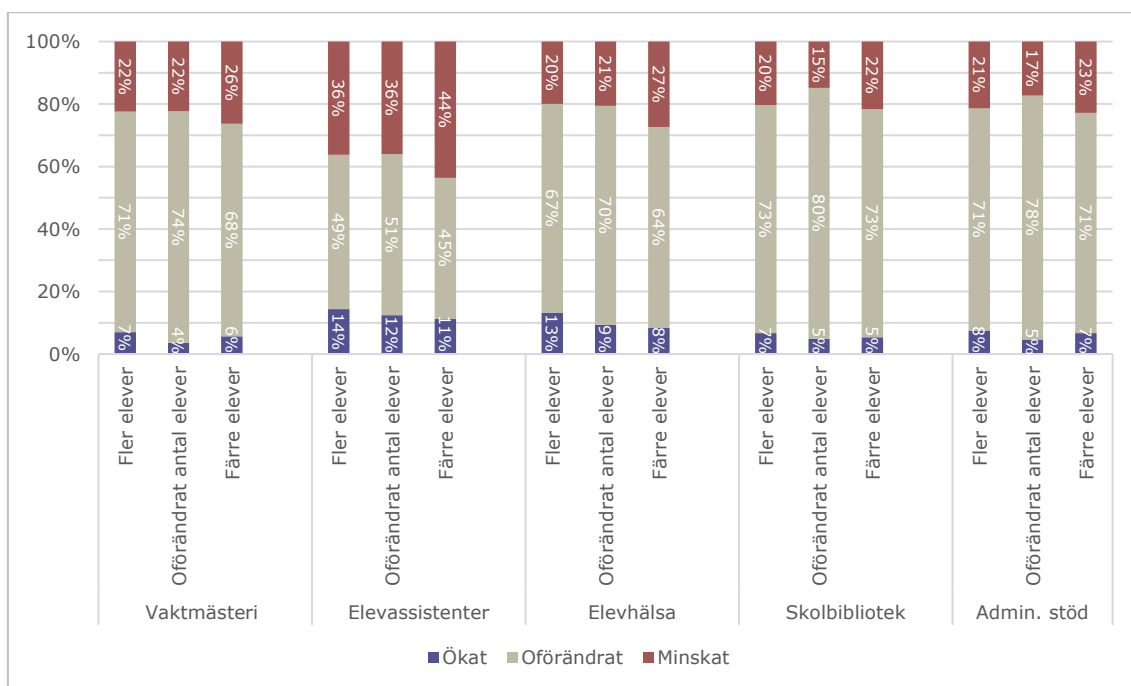
Slutligen vad gäller administrativt stöd skärs det ned i ungefär lika stor utsträckning i alla skolformer, ungefär var femte anger att det minskar. Inom komvux är det dock en markant större andel som anger att det administrativa stödet växer, medan det för de övriga skolformerna är ungefär lika ovanligt.

Diagram 12: Förändring av administrativt stöd per skolform

En viktig fråga är om neddragningar beror på förändrat elevantal eller inte. Eftersom vi har frågat respondenterna om hur elevtalet har förändrats kan vi även relatera frågan om stödtjänster till elevtalsutvecklingen – om besparingar framför allt drabbar dem med sjunkande elevtal och satsningar kommer dem till del som har växande elevtal är det rimligare att de har skett än om det är tvärtom.

Diagram 13: Förändring av stödtjänster i relation till förändring av elevtal

Bilden visar att det sparas i högre grad på skolor som har minskande elevtal och att det är lite vanligare att det satsas på skolor med växande. Men skillnaden är samtidigt väldigt liten. Även på skolor med växande elevtal så sparas det in på stödfunktionerna. När det gäller skolbibliotek och administrativt stöd är skillnaden mellan växande och krympande skolor liten så där är elevtalet ingen delförklaring.

Metodbeskrivning

Rapporten bygger på flera undersökningar. En gick till Sveriges Lärares alla lokal- och regionalföreningar (lokalföreningarna är vår nivå som motsvarar en kommun och regionalföreningarna motsvarar kommunalförbunden som driver skolor) och de övriga till medlemmar i Sveriges Lärares medlemspanel. Frågorna till föreningar handlar alltså om hur den faktiska finansiären, kommunerna, agerar.

Undersökningen till lokal- och regionalföreningar genomfördes under perioden 15 februari till 12 mars 2023. Den hade 236 svar av de 313 föreningar som finns, vilket motsvarar en svarsfrekvens om 75 procent.

Undersökningarna till medlemmar var fyra, en vardera till lärare i förskola, fritidshem och komvux och en som gick till lärare i förskoleklass, grundskola och gymnasieskola. Dessa är gjord inom ramen för Sveriges Lärares medlemspanel under januari och februari månad 2023. Medlemspanelen skiljer sig från andra webbpaneler på flera viktiga sätt, vilket ökar kvaliteten på uppgifterna och deras representativitet. Utöver detta har ett tilläggsurval gjorts för att kunna göra mer djupgående analyser. Nedan ges först en generell beskrivning av medlemspanelen. Därefter redovisas specifika uppgifter för den här undersökningen.

Medlemspanelens urvalsram och representativitet

Sveriges Lärares medlemspanel skiljer sig från många andra webbpaneler på följande sätt.

För det första är medlemspanelen inte en så kallad självrekryterande panel. Till en självrekryterande panel anmäler individen att den vill delta i undersökningar. I en självrekryterande modell har inte alla personer i den egentliga urvalsramen (den population man vill beskriva med undersökningen) samma sannolikhet att kunna ingå i urvalet – det är ju bara de som sökt upp och hittat anmälningssidan till panelen som ingår i den slutliga panelen. Detta kan innebära att personer som aktivt söker sig till panelen har vissa egenskaper som de som inte söker sig till panelen saknar, vilket kan påverka undersökningsresultatets tillförlitlighet och representativitet.

Vid rekryteringen till Sveriges Lärares medlemspanel tillfrågas i stället samtliga medlemmar om de vill ställa upp. Det innebär att alla personer i urvalsramen (förbundets medlemmar) initialt har samma sannolikhet att ingå i panelen. Det finns fortfarande ett selektionsproblem även med detta rekryterings sätt, då olika personer kan vara olika benägna att tacka ja till inbjudan. Men det problemet fanns också med den historiskt vanliga enkäten via brev på posten: vissa är mer benägna än andra att svara. Rekryteringsförfarandet minskar skevheten som uppstår i en självrekryterande panel genom att alla individer i urvalsramen kontaktas med samma förfrågan.

För det andra har Sveriges Lärare, via sitt medlemsregister, full kunskap om hur medlemspanelens urvalsram ser ut, och mer detaljerade uppgifter än vad till exempel vissa undersökningsföretag med självrekryterade paneler kan ha. Uppgifterna kan dessutom kopplas samman med vissa offentliga uppgifter om skolor, lärare och elever i Skolverkets databaser. Detta innebär att Sveriges Lärare redan vid upprättandet av panelen kan avgöra hur representativ medlemspanelen är i förhållande till urvalsramen. Tillsammans med en analys av en specifik undersöknings svarsfrekvenser, kan vi dessutom avgöra hur representativa resultaten är. Vid behov kan också resultaten viktas.

För det tredje görs alltid obundna slumpmässiga urval inom medlemspanelen som ett led i att minska den eventuella effekten av selektionsproblemet som beskrivs ovan. Det vill säga, en individ som tackat ja till att delta i undersökningar kan aldrig veta – eller påverka – vilka undersökningar densamme inbjuds att delta i.¹

¹ Vidare läsning: Göritz, A. S. & Neumann, B. P. (2016). The longitudinal effects of incentives on response quantity in online panels. *Translational Issues in Psychological Science*, (2) s.163–173; Martinsson, J. & Andreasson, M. (2013). Olika metoder – lika resultat? Göteborg: Göteborgs universitet; Wang, W. et al. (2014). Forecasting elections with

Medlemspanelen och riksrepresentativitet

Medlemspanelens urvalsram är Sveriges Lärares medlemmar. I och med att alla Sveriges lärare och studie- och yrkesvägledare inte är medlemmar i Sveriges Lärare kan inte resultat av undersökningar gjorda i medlemspanelen per automatik generaliseras till hela landets lärarkår.

Med detta sagt är det ändå viktigt att påpeka att en mycket stor andel av landets legitimerade och behöriga lärare och studie- och yrkesvägledare är medlemmar i Sveriges Lärare.

Därför är överlappningen av de två urvalsramarna stor (se figur till höger) samt att de liknar varandra i mycket stor utsträckning. Till exempel är mått som medelålder och andel individer i fristående skolor helt överensstämmande mellan de båda urvalsramarna.

Överlappning av urvalsramar

Svarsfrekvens till denna undersökning

Svarsfrekvenser för de olika medlemsundersökningarna som har använts är:

Undersökningens skolformsmålgrupp	Svarsfrekvens
Förskoleklass, grundskola och gymnasieskola	52 %
Komvux	60 %
Fritidshem	52 %
Förskola	45 %

non-representative polls. *International Journal of Forecasting*, (31) nr 3 s.980–991; Couper, M. P. (2011). The future of modes of data collection. *Public Opinion Quarterly*, (75) nr 5 s.889–908; Yeager, D. S. et al. (2011) Comparing the accuracy of rdd telephone surveys and internet surveys conducted with probability and non-probability samples. *Public Opinion Quarterly*, (75) nr 4 s.709–747.

Sveriges lärare har det viktigaste samhällsuppdraget – att ge våra barn och elever en likvärdig utbildning av hög kvalitet. Och lärare ska ha bra löner och bra villkor. Som det största akademikerförbundet jobbar vi för att göra skillnad för Sveriges 300 000 lärare och studie- och yrkesvägledare. Vi är en kraft att räkna med på varje arbetsplats.

Sveriges Lärare

sverigeslarare.se/undersokningar — SVLU003 2023-05